Zprávy

Moravskoslezské pobočky
České botanické společnosti

2

Muzeum regionu Valašsko, příspěvková organizace
ve spolupráci s Moravskoslezskou pobočkou České botanické společnosti
Valašské Meziříčí

2013

Praktické poznámky k určení: kakost nachový (*Geranium purpureum*)

Petr Kocián

Kakost nachový (*Geranium purpureum* Vill.) z čeledi kakostovitých (Geraniaceae) je nově zaznamenávaným druhem na území České republiky. Jedná se o druh ze sekce *Ruberta* z podrodu *Geranium*. V České republice se vyskytují dva zástupci této sekce: kakost smrdutý (*Geranium robertianum*) a kakost nachový (*Geranium purpureum*). Poprvé byl u nás kakost nachový nalezen v roce 2005 na jižní Moravě. Tento a další nálezy z okolí Brna byly publikovány ve Zprávách ČBS (Růžička & Koblížek 2009). V roce 2009 byl zachycen i na severní Moravě (Hlisnikovský 2011). Dosud je v České republice nalézán pouze na železnici, kde se pravděpodobně postupně šíří i do dalších oblastí mimo jižní Moravu. Protože je rozšířen na více místech na železnici severní Moravy než je dosud v literatuře známo (Kocián P., in prep.), byl připraven tento příspěvek, který má za cíl upozornit na jeho výskyt a seznámit s praktickou determinací druhu v terénu.

Kakost nachový jsem prozatím zaznamenal na severovýchodní Moravě výhradně v kolejištích železničních stanic, kde se vyskytuje v nezapojených porostech na kamenito-štěrkovitém podkladu železničních svršků. Většinou se jedná o kolejiště vedlejších kolejí. Na lokalitách se objevuje v menších počtech – od jednotlivých rostlin až po maximálně 30 exemplářů.

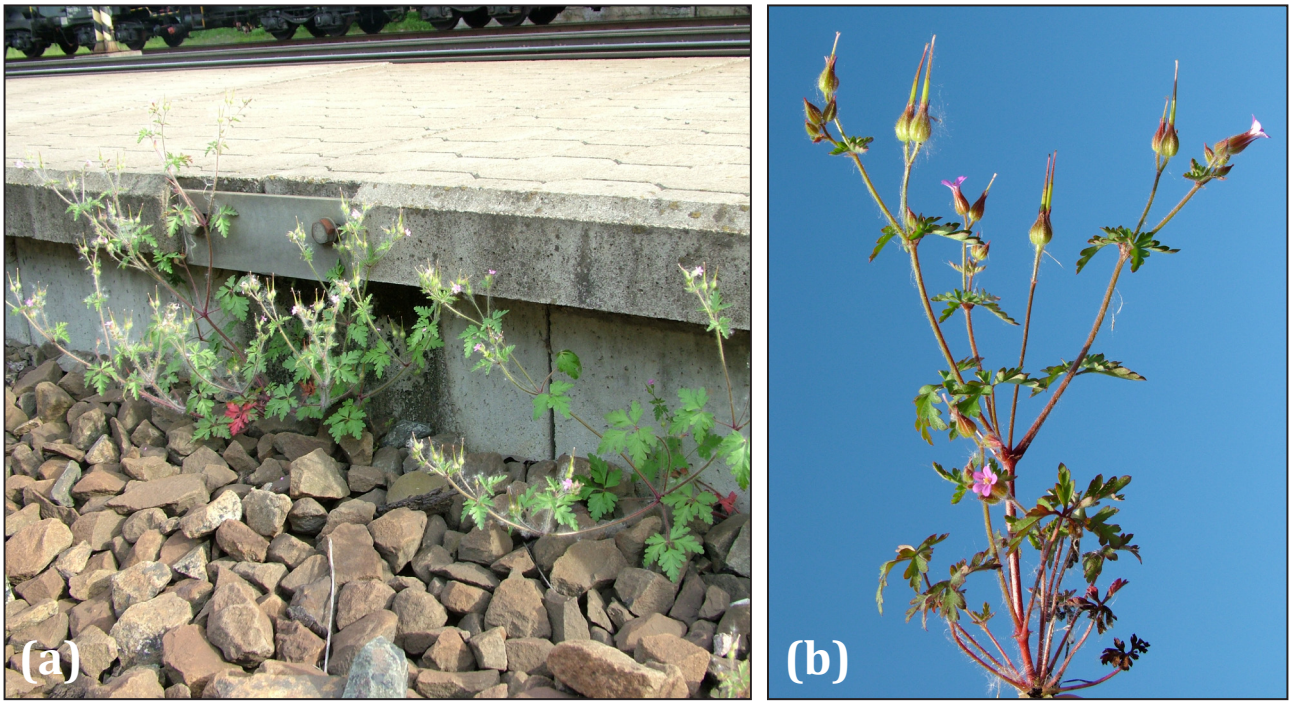

Obr. 1: *Geranium purpureum* – (a) typické stanoviště, kamenitý podklad železničního svršku, (b) celkový pohled [foto P. Kocián].

G. purpureum začíná kvést časněji než *G. robertianum* (již počátkem května) a kvete do června/července. Přesnou dobu kvetení bude třeba na našem území vypozorovat, protože často dochází k úhynu rostlin po aplikaci herbicidů. Literatura udává dobu kvetení od dubna do srpna (Aeschimann et al. 2004).

Jednoduchá rozlišovací tabulka:
Kakost nachový je snadno přehlédnutelný a současná (ne)znalost jeho rozšíření je způsobena přehlížením a rovněž chabými informacemi o výskytu tohoto druhu v daném území. Druh je rovněž při letmém pohledu zaměnitelný za příbuzný kakost smrdutý. Rozlišení obou druhů je však při podrobnějším zkoumání rostlin poměrně snadné – podrobněji viz práce Růžička & Koblížek (2009):

	G. purpureum	***G. robertianum***
kalich	s *krátkými žláznatými chlupy* (0,5–1 mm)	s *dlouhými žláznatými (lupa!) chlupy* (1,5–2,5 mm)
koruna	*4–8 mm v průměru*	*10–13 mm v průměru*
korunní lístky	*5–9 mm* dl., *purpurové*	*9–13 mm* dl., *růžové*
pylová zrna	*žlutá*	*oranžová*
semenná pouzdra	s hustými příčnými lištami	řídce síťovaná
lodyhy	většinou přímé	většinou poléhavé až vystoupavé
listy	*matně* zelené	*svěže* zelené

Praktické rady pro zjištění a určování *G. purpureum* v terénu:
Pro správné určení *G. purpureum* je dobré sledovat vzhled rostlin a soustředit se na rozdíly u obou druhů. Lodyhy *G. purpureum* jsou většinou přímé s matně zelenými listy. Důležitým rozlišovacím znakem jsou také v případě *G. purpureum* žlutá pylová zrna a drobná koruna. Dalším dobrým znakem je odění kalichu, který je u *G. purpureum* pokryt krátkými nápadně žláznatými chlupy, kdežto u *G. robertianum* je kalich pokryt dlouhými žláznatými chlupy, které pouhým okem vypadají jako jednoduché, avšak při pozorování lupou zjistíme, že jsou také žláznaté. Semenná pouzdra jsou u *G. purpureum* pokryta hustými příčnými lištami, kdežto u *G. robertianum* jsou jen řídce síťovaná.

Použité zdroje:
Aeschimann D., Lauber K., Moser D. M., Theurillat J. P. (2004): Flora Alpina. Band 1. Lycopodiaceae–Apiaceae. – Haupt Verlag, Bern, 1160 pp.
Hlisnikovský D. (2011): *Geranium purpureum*. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds]: Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. IX., Zprávy Čes. Bot. Společ., Praha, 46: 114.
Růžička V. & Koblížek J. (2009): Kakost nachový (*Geranium purpureum*), nový druh pro květenu České republiky. – Zprávy Čes. Bot. Společ., Praha, 44: 23–27.

K příspěvku *Praktické poznámky k určení: kakost nachový (Geranium purpureum)* (str. 54–55):

Základní rozdíly mezi *G. purpureum* a *G. robertianum*:

Obr. 23: Boční pohled na květ a na chlupy kalichu – (a) *G. purpureum* (*krátké* zřetelně žláznaté chlupy), (b) *G. robertianum* (*dlouhé* žláznaté=lupa! chlupy) – není v měřítku [foto P. Kocián].

Obr. 24: Pohled na květ a pylová zrna – (a) *G. purpureum* (korunní lístky *krátké*, *žlutá* pylová zrna), (b) *G. robertianum* (korunní lístky *dlouhé*, *oranžová* pylová zrna) – není v měřítku [foto P. Kocián].